

O przyszłości społeczeństwa obywatelskiego

prof. Bożena Ryszawska

Kongres Wrocławskich Organizacji Pozarządowych

“ŁĄCZY NAS TRZECI SEKTOR”

11 czerwca 2024

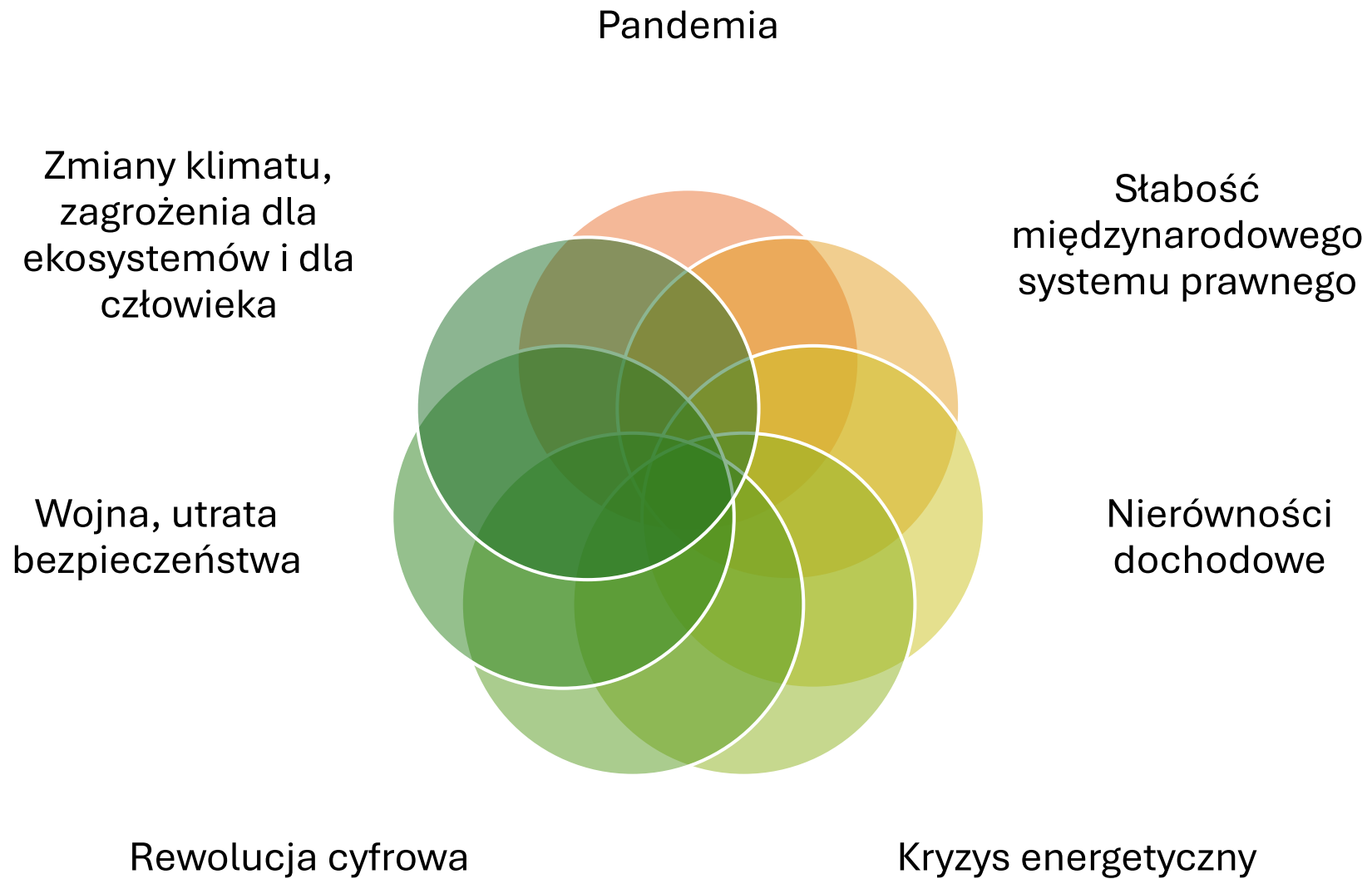
**Przyszłość jest zmienna,
niepewna, złożona,
niejednoznaczna**

**VUCA (volatility, uncertainty,
complexity, ambiguity)**

**KEEP
CALM
BECAUSE
EVERYTHING
CHANGES**

Polikryzys

Bezradność neoliberalnej gospodarki rynkowej wobec wyzwań globalnych

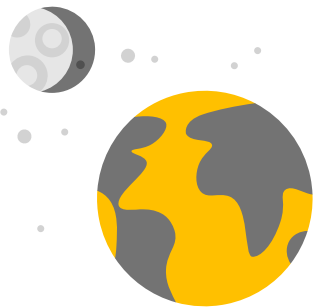

Obywatel
zredukowany do
roli konsumenta

Jedyną stałą rzeczą w świecie
jest zmiana

Transformacja,
Tranzycja,
Przejście

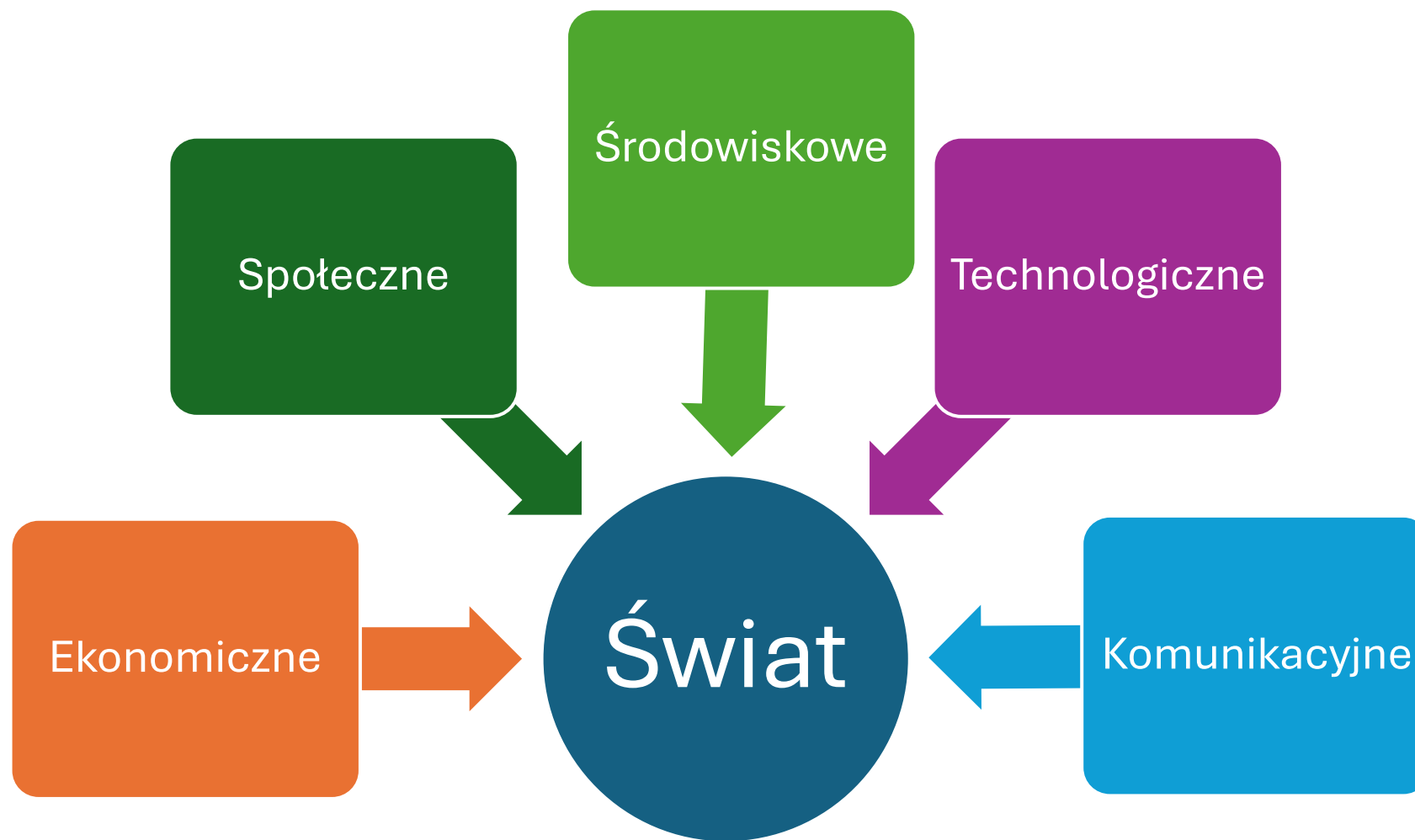
Zmiany klimatu
Pandemia
Wojna

Krytyka kapitalizmu,
ograniczenia gospodarki
rynkowej, poszukiwanie
alternatywy do
gospodarki opartej na
wzroście

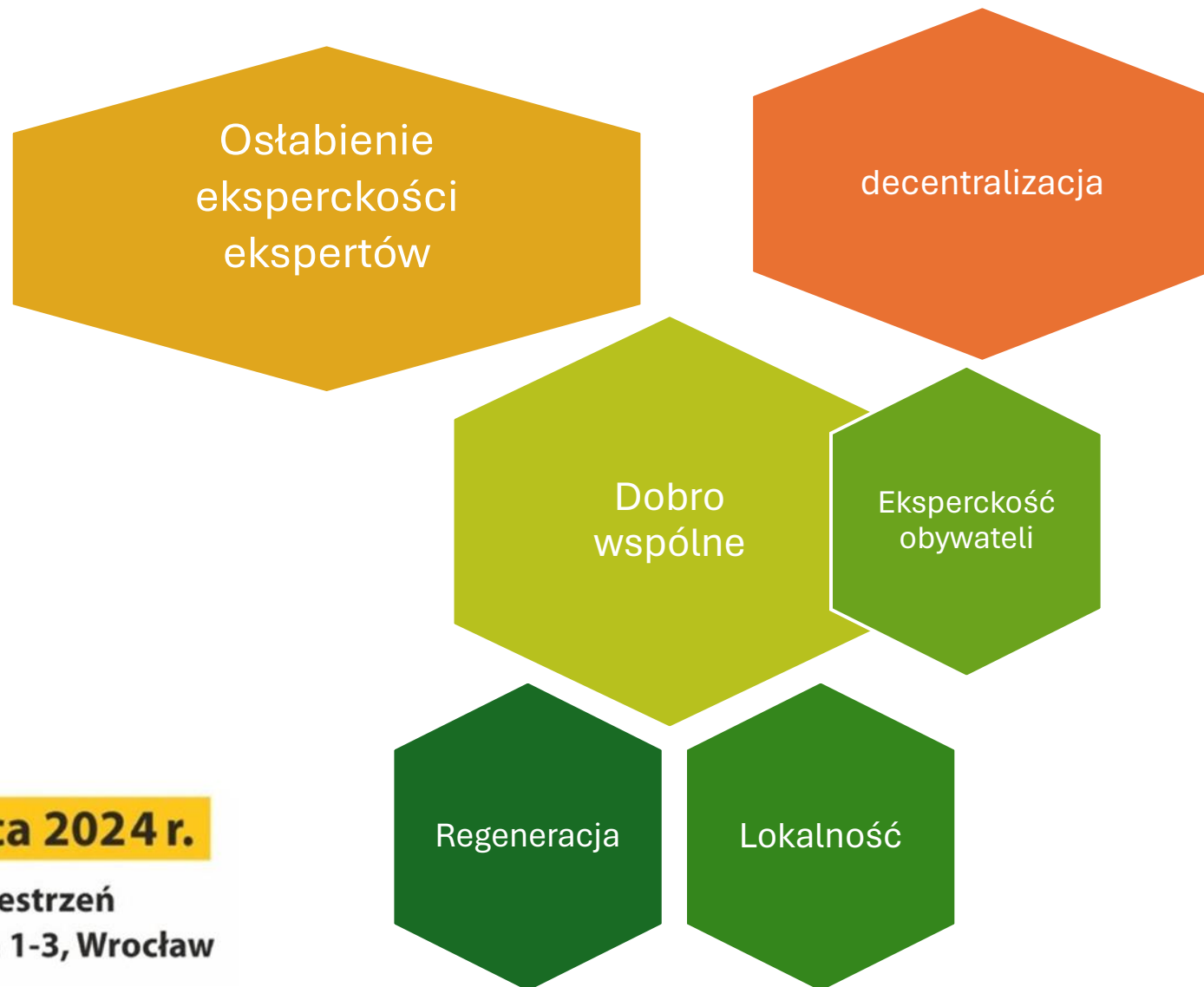

MEGA TRENDY - to zmiany, które już trwają i są prawie niemożliwe do zatrzymania w nadchodzącej dekadzie, nieodwracalne

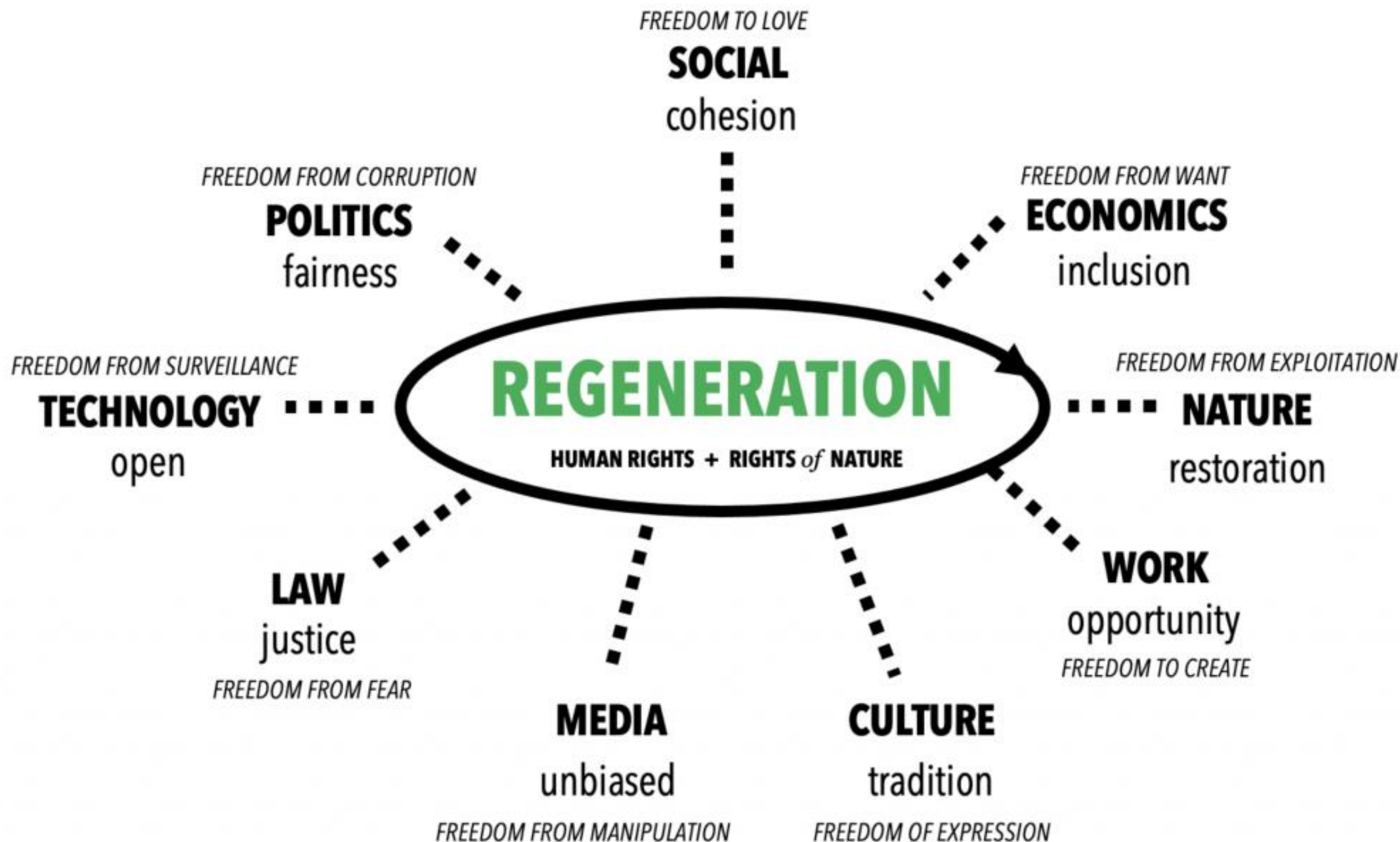
Podmiotowość i eksperckość obywateli

7. KONGRES
WROCŁAWSKICH
ORGANIZACJI
POZARZĄDOWYCH

11 czerwca 2024 r.

Czasoprzestrzeń
ul. Tramwajowa 1-3, Wrocław

SYSTEMIC REGENERATION

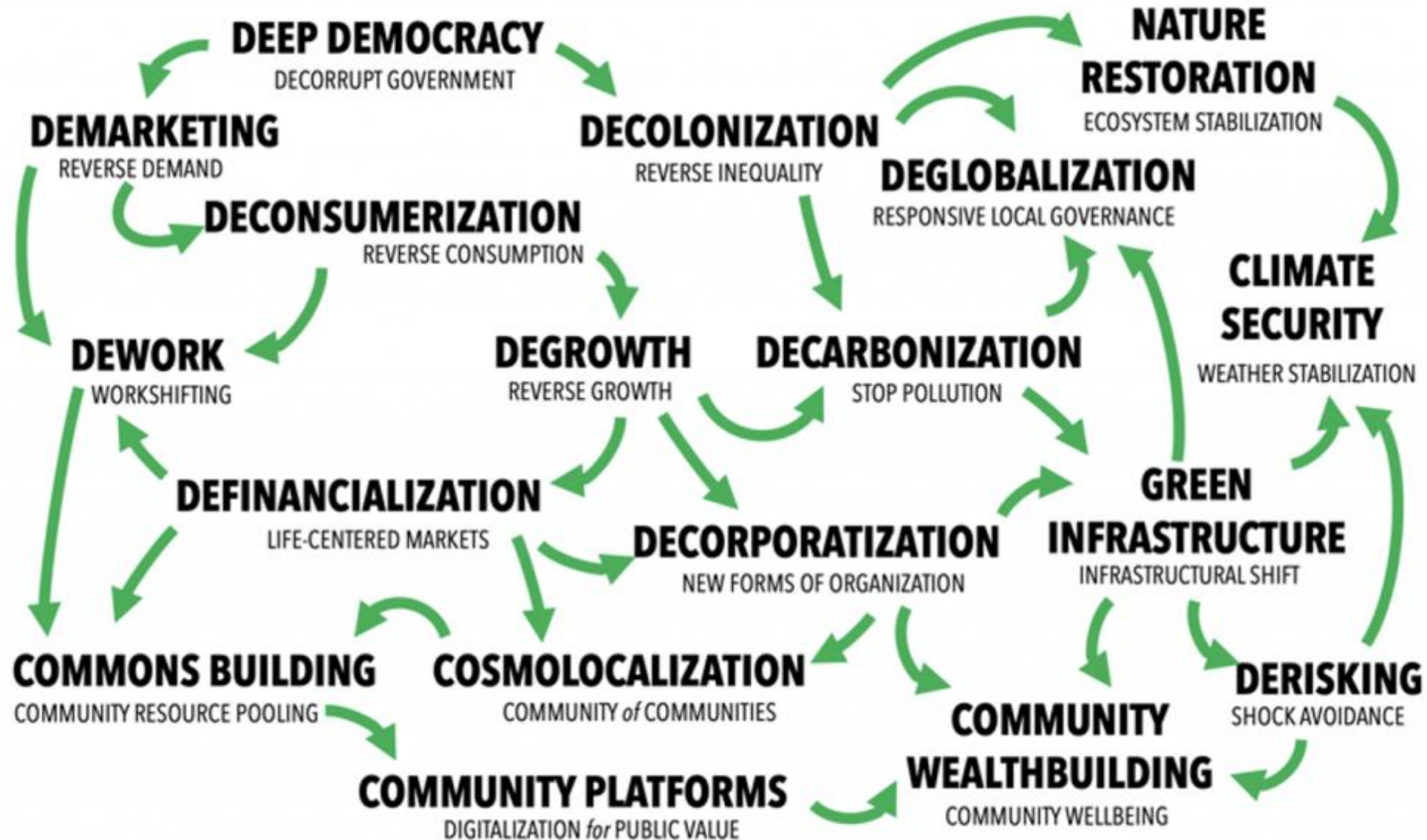
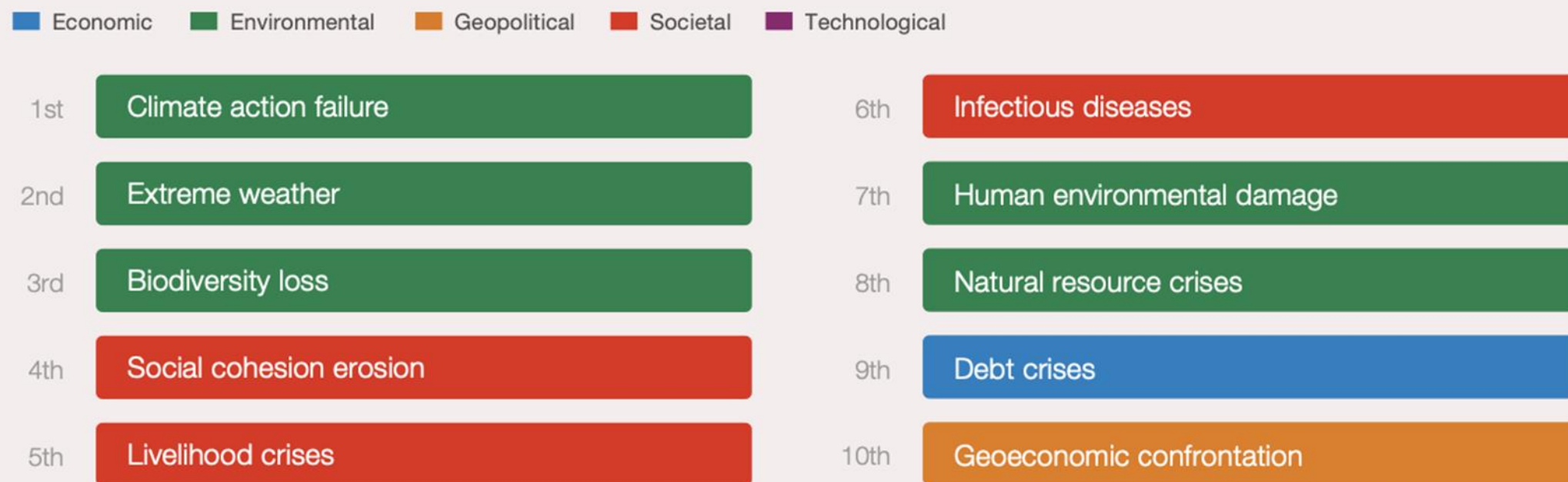

FIGURE 1.3

“Identify the most severe risks on a global scale over the next 10 years”

Nowy model ekonomiczny

Rola państwa i rynku

Konsumpcja-
produkcja

Perspektywa krótko i
długoterminowa

Orientacja na zyski
Orientacja na misję

Linearny
Obieg zamknięty

Zcentralizowany
zdecentralizowany

Lokalny
Globalny

Ryzyko
Systemowe ryzyko

Kompetencje
Ekspertów
Eksperckość obywateli

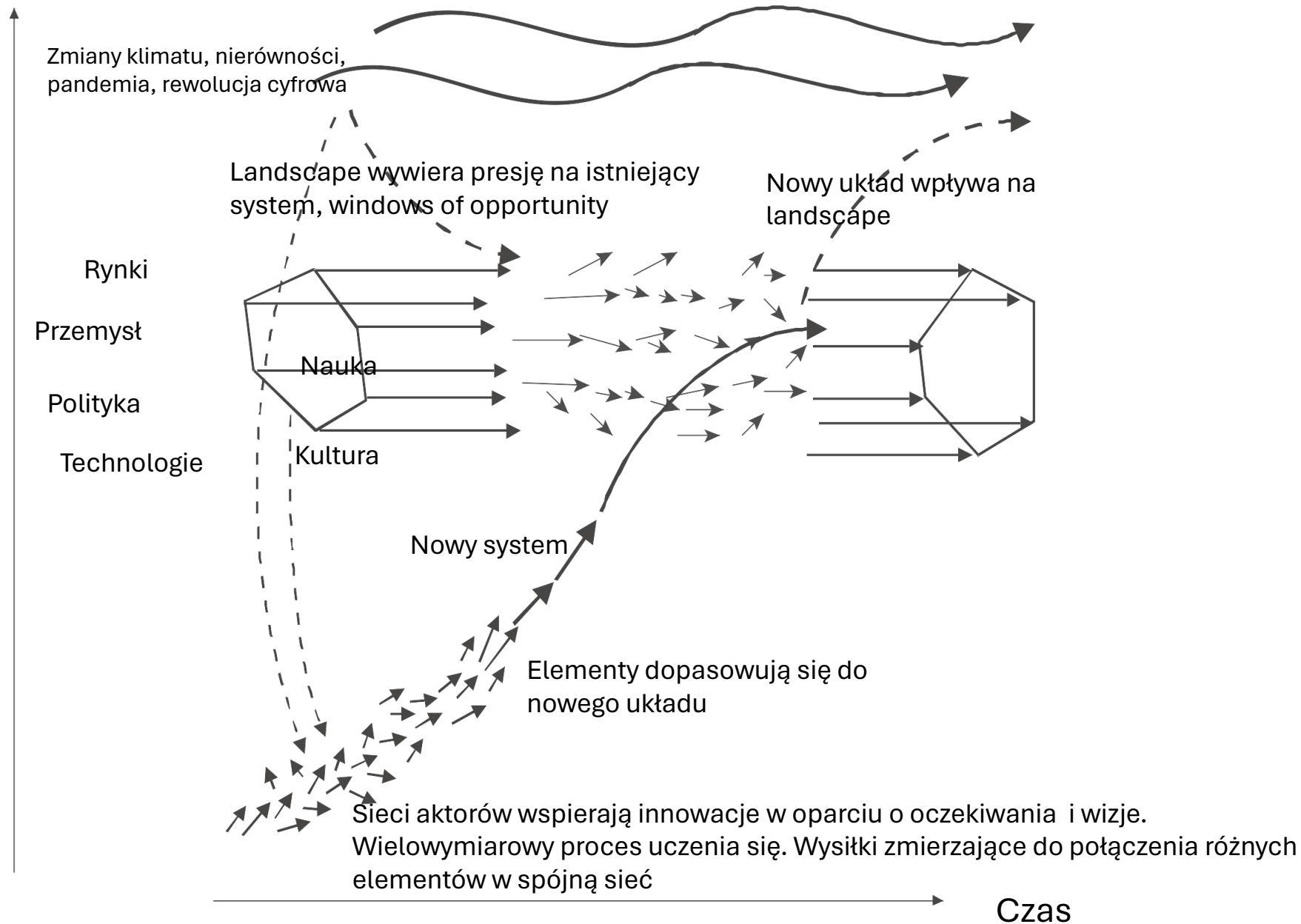
Jak zachodzi
zmiana?

Megatrendy, kontekst zewnętrzny (Landscape)

System społeczno-techniczny, mainstream (Regime)

Nisze i innowacje (Niches)

KONGRES
WROCŁAWSKICH
ORGANIZACJI
POZARZĄDOWYCH

Współtworzenie (co-creation)
to upodmiotowienie i
sprawczość obywateli

Znaczenie współtworzenia dla poprawy świadczenia usług publicznych zostało docenione w 2009 roku, kiedy Elinor Ostrom otrzymała Nagrodę Nobla w dziedzinie ekonomii za pracę nad analizą dóbr wspólnych (publicznych)

Ostrom mówi: Dzisiejsze problemy są złożone, nie ma jednego panaceum na wszystko, system policentryczny radzi sobie lepiej ze złożonością i dłuższą perspektywą działań

Rola społeczeństwa w procesach partycypacji, zarządzania i podejmowania decyzji to:
innowacje społeczne, współtworzenie, koprodukcja, wolontariat, współrzędzenie, współzarządzanie, nowe zarządzanie, współinnowacja, współpraca, zarządzanie partycypacyjne i wspólne zarządzanie

KONGRES
WROCŁAWSKICH
ORGANIZACJI
POZARZĄDOWYCH

Obywatelskość

**Dzielenie się władzą i
odpowiedzialnością z
obywatelami**

Wzmacnia
zaufanie społeczne

Uświadamia co jest
ważne dla obywateli

Poprawia jakość usług
publicznych

Otwiera nową
perspektywę
Wspomaga
wychodzenie z boxu

Obywatel jest
ekspertem w jego
rzeczywistości
niedostępnej dla
polityków i urzędników

**Współczesne problemy są
coraz bardziej systemowe i
złożone**

Współtworzenie innowacji z obywatelami

**Organizacja prywatna czy
publiczna nie może polegać na
swoich wewnętrznych
kompetencjach w warunkach
ciągłych zmian**

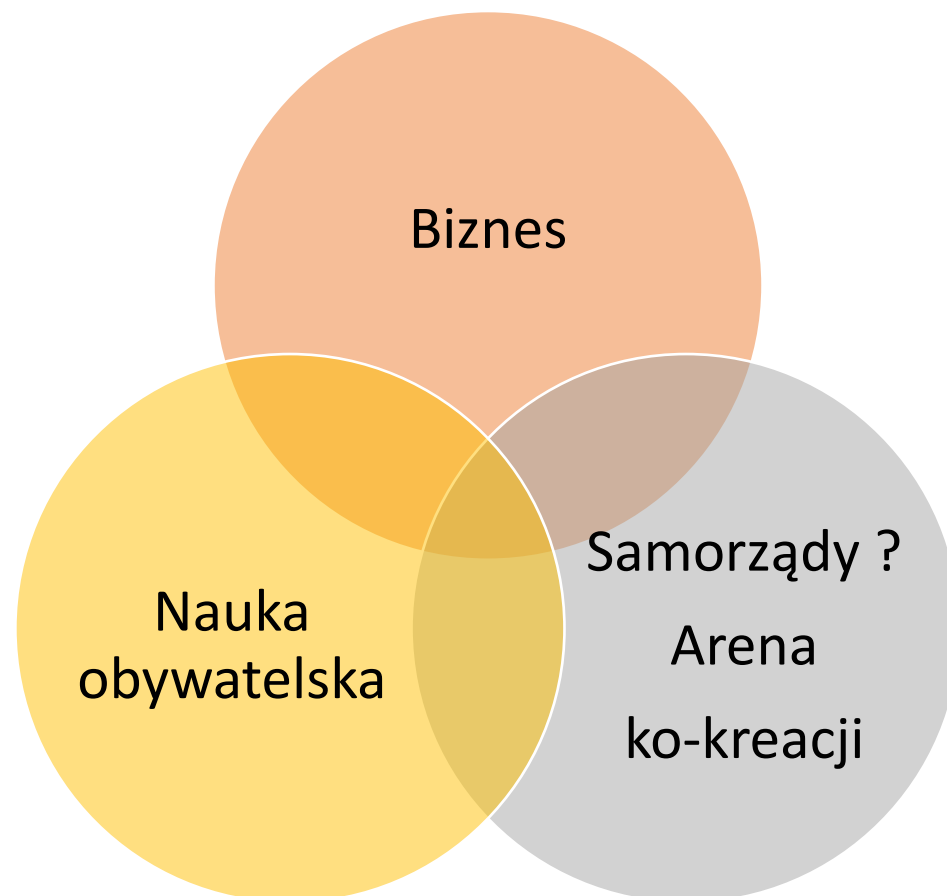
**Samorządy stoją w obliczu zmieniających
się okoliczności politycznych i
ideologicznych oraz uporczywych
problemów, na przykład zmian
klimatycznych i nierówności społecznych**

**Innowacja poprzez współtworzenie
wartości z obywatelami jest sposobem
odpowiedzi na nowe wyzwania**

Współtworzenie jest inne

- Chodzi o tworzenie rzeczy razem, tworzenie ich z niczego. Możesz wymyślić coś, czego wcześniej nie było. I sprawić, aby to się stało.
- Zawiera obietnicę niemal nie do uwierzenia: czy rzeczywiście jesteście w stanie stworzyć coś nowego właśnie tutaj, na miejscu?
- Czy rzeczywiście można stworzyć ustrukturyzowany proces, który sprawi, że stanie się kreatywność?
- Możemy na to odpowiedzieć twierdząco: TAK. Dzięki nowemu zestawowi perspektyw (ludzi) zebranych w celu wykonania określonego zadania, we właściwym otoczeniu, zawsze otrzymasz nieoczekiwane (nowe) wyniki. Zawsze.
- <https://www.fronteer.com/what-is-co-creation>

Inni ko-kreują z obywatelami

Dwa podejścia

Podejście autokratyczne jest skoncentrowane na decydencie i jego eksperckości, „decydent wie lepiej”, w efekcie daje możliwość podejmowania szybkich decyzji. W złożonych systemowych problemach, w których trzeba podejmować strategiczne decyzje, istnieje większe ryzyko braku akceptacji zmian przez interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych.

Na drugim biegunie jest podejście, w którym lider odsuwa się na bok, a wyznaczony zespół identyfikuje problemy, szuka rozwiązań i podejmuje decyzje (grupowe podejmowanie decyzji).

KONGRES
WROCŁAWSKICH
ORGANIZACJI
POZARZĄDOWYCH

Arena dla współtworzenia

- Badanie przeprowadzone w Szwecji zatytułowane „Przekształcenie sektora publicznego w arenę dla współtworzenia” skupia się na postrzeganiu **współtworzenia jako nowego paradygmatu w administracji publicznej**
- Badania pokazują, że sektor publiczny przechodzi obecnie transformację od organu prawnego i usługodawcy do **areny współtworzenia**.

Potrzebne są nowe formy organizacyjne w samorządach

Torring, J.; Sørensen, E.; Røiseland, A. Transforming the public sector into an arena for co-creation: Barriers, drivers, benefits, and ways forward. *Adm. Soc.* 2019, 51, 795–825

Warunki współtworzenia

- struktura instytucjonalna samorządów miejskich
- infrastruktury komunikacyjna (platformy ko-kreacyjne)
- Narzędzia współtworzenia zapewniające równorzędną pozycję obywatelom (Davidsen i Reventlow, 2011),
- Dotychczasowe odgórne (top-down) podejście nie wspiera ko-kreacji (Ross i in., 2016).
- Podzielenie się władzą
- Stworzenie miejsca dla obywateli w procesach decyzyjnych
- Respektowanie podmiotowości i eksperckości obywateli
- Obywatelska wiedza i kompetencje
- Obywatelska współwłasność projektów miejskich
- Uzyskanie współodpowiedzialności za projekt
- Legitymizacja działań i wydatkowania publicznych pieniędzy

Metody Ko-kreacji

- Deliberative Workshops/ Warsztaty Deliberatywne
- Workshop example /warsztaty z wykorzystaniem przykładu
- Collective data collection /Zbiorowe zbieranie danych
- Visualisations/Wizualizacje .
- Online tools /Narzędzia online
- Participatory Value Evaluation (PVE) tool /Narzędzie partycypacyjnej oceny wartości (PVE)
- Living Labs/ Żywe laboratoria
- Collective inspiration tools/ Narzędzia zbiorowej inspiracji
- Design thinking
- Customer journeys /Podróże klientów
- Storytelling
- Schools as energy embassies/Szkoły jako ambasady energetyczne

Ograniczenia współrzędzenia w samorządzie

Wdrażanie współtworzenia generuje jednak mnóstwo wyzwań. Organizacje publiczne to zazwyczaj duże podmioty, w których menedżerowie są przyzwyczajeni do odgórnego kierowania.

Dlatego **niewielu decydentów jest gotowych zastosować nowy model** oparty na oddolnym zaangażowaniu pracowników, klientów, obywateli i innych interesariuszy.

Dodatkową barierę stanowią regulacje prawne utrudniające zmiany.

3,5% populacji

- Eric Chenoweth, politolog z Uniwersytetu Harvarda, potwierdza, że nieposłuszeństwo obywatelskie to nie tylko wybór moralny; jest to także najpotężniejszy sposób kształtowania światowej polityki – i to na dłuższą metę.
- Do zapewnienia poważnych zmian politycznych potrzeba około 3,5% populacji aktywnie uczestniczącej w protestach.

<https://www.bbc.com/future/article/20190513-it-only-takes-35-of-people-to-change-the-world>

Poczucie koherencji Arona Antonovsky`iego składa się z trzech elementów:

- ZROZUMIAŁOŚĆ – rzeczywistość można ogarnąć, zrozumieć, uporządkować i wyjaśnić, **Zrozumiałość**; poszerzanie wiedzy, nowe informacje, uczenie się
- ZARADNOŚĆ – mam możliwość radzenia sobie z wymaganiami życia i aktywnego wpływania na sytuację, w której się znajduję, zawsze znajdę oparcie w kimś lub czymś gdy zajdzie taka potrzeba, **Zaradność**: nowe umiejętności, techniki radzenia sobie np. ze zdrowiem, znajomość ćwiczeń i technik relaksacyjnych, nawiązywanie nowych kontaktów społecznych
- SENSOWNOŚĆ – mam poczucie, że warto się angażować, inwestować energię w swoje życie i jego wyzwania, mam poczucie wartości życia i woli życia. **Sensowność**: znajdowanie ważnych sfer aktywności angażowanie się w coś, wkładanie serca w pracę, aktywności, pomaganie, praca z innymi ludźmi, hobby, rodzina
- Zwiększamy poczucie koherencji - to warto!

Filozofia wejścia na krzesło

Literatura

- Geels F.W (2018) *Disruption and low-carbon system transformation: Progress and new challenges in socio-technical transitions research and the Multi-Level Perspective*, , Energy Research & Social Science 37 (2018) 224–231, <http://dx.doi.org/10.1016/j.erss.2017.10.010>
- Geels F W, Sovacool B K, Schwanen T, Sorrell S(2017), The Socio-Technical Dynamics of Low-Carbon Transitions, Joule 1, 463–479
- Mazzucato M, et al(eds) (2015) Mission-Oriented Finance For Innovation, London
- Sustainability Transitions Research Network, 2010. <https://transitionsnetwork.org/> access 1.02.2018
- Ryszawska, B. (2023). Nauka obywatelska i współtworzenie jako wzmocnienie lokalności i regeneracji gospodarki. W J. Hausner & M. Krzykowski (red.), *Gospodarka i entropia. Jak wyjść z polikryzysu?* (s. 381–391).
- Ryszawska, B., Rozwadowska, M., Ulatowska, R., Pierzchała, M., & Szymański, P. (2021). The Power of Co-Creation in the Energy Transition—DART Model in Citizen Energy Communities Projects. *Energies*, 14, 1–29. <https://doi.org/10.3390/en14175266>
- Lennon, B., Dunphy, N.P., Gaffney, C., Revez, A., Mullally, G., & O'Connor, P. (2019) Citizen or Consumer? Reconsidering Energy Citizenship. *Journal of Environmental Policy and Planning*. DOI: 10.1080/1523908X.2019.1680277